

ภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่างและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

นางสาว กรวลัย ดวงรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-5208-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BODY IMAGE AND RELATED FACTOR OF FEMALE STUDENTS IN UPPER
SECONDARY SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION
COMMISSION, MINISTRY OF EDUCATION IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Kornvalai Duangratana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5208-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่างและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียน
หญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียน สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาว กรวลัย ดวงรัตน์

สาขาวิชา

สุขภาพจิต

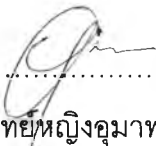
อาจารย์ที่ปรึกษา

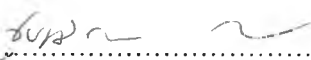
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์ สุขเจริญ ตั้งวงษ์ไชย

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะแพทยศาสตร์
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์แพทย์หญิงอุมาพร ตรังสมบัติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์สุขเจริญ ตั้งวงษ์ไชย)

..... กรรมการ
(อาจารย์นายแพทย์ชัยชนะ นิ่มนวล)

กรวลัย ดวงรัตน์ : ภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่างและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. (BODY IMAGE AND RELATED FACTOR OF FEMALE STUDENTS IN UPPER SECONDARY SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION, MINISTRY OF EDUCATION IN BANGKOK METROPOLIS) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์สุขเจริญ ตั้งวงษ์ไชย, 102 หน้า
ISBN. 974-17-5208-3.

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่างและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนหญิง มัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,180 คน จากนักเรียน 12 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามความพึงพอใจในภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่าง แบบสอบถามทัศนคติทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปร่าง แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ,Chi-square , ANOVA, Pearson Product Moment Correlation Coefficient และ Stepwise Multiple Regression Analysis.

ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความพอใจในภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่าง มีระดับน้ำหนักมาตรฐานอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 63.4 โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในภาพลักษณ์ ได้แก่ ระดับน้ำหนักมาตรฐาน ระดับการศึกษา แผนการศึกษา สมาชิกในครอบครัวมีน้ำหนักเกิน เพื่อนสนิทที่มีน้ำหนักเกิน ความคิดที่จะควบคุมน้ำหนัก วิธีที่ใช้ในการควบคุมน้ำหนัก ทัศนคติทางสังคมและวัฒนธรรม การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา เมื่อนำปัจจัยต่าง ๆ ไปหาปัจจัยทำนาย พบว่า มีปัจจัยด้าน ระดับน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คิดที่จะควบคุมน้ำหนัก การออกกำลังกาย การออกกำลังกายและคุมอาหาร อิทธิพลของทัศนคติทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปร่าง การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายความพึงพอใจในภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่างได้

ภาควิชา จิตเวชศาสตร์ ลายมือชื่อนิสิต ..... กรวลัย ..... ดวงรัตน์ .....
สาขาวิชา สุขภาพจิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... สุขเจริญ .....
ปีการศึกษา 2546

4575201830 MAJOR : MENTAL HEALTH

KEY WORD: BODY IMAGE/ UPPER SECONDARY SCHOOL

KORNVALAI DUANGGRATANA : BODY IMAGE AND RELATED FACTOR OF FEMALE STUDENTS IN UPPER SECONDARY SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION, MINISTRY OF EDUCATION IN BANGKOK METROPOLIS.
THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF .SOOKJAROEN TANGWONGCHAI,MD. 102 pp.
ISBN. 974-17-5208-3.

The research is a descriptive study design that aims to study about Body Image and related factors of female students in Upper Secondary School under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education in Bangkok Metropolis. The subjects were 2,180 female students from 12 Upper Secondary Schools. The studied subjects were enrolled by strategy sampling technique. Research instruments were self reported questionnaire to collect Demographic Data, Body Shape Questionnaire , The Sociocultural Attitudes Towards Appearance Questionnaire , Rosenberg Self- Esteem, and Parenting style Questionnaire. Data was analyzed by using SPSS Software for the Percentage, Mean, and Standard Deviation. Chi-square Test, ANOVA and Pearson Product Moment Correlation were performed to demonstrate the associated factors. Multivariable analysis was done in the purpose of showing the predictor for body image satisfaction in this population.

The result of this study was as following. Most students had body satisfaction .63.4% of students had underweight BMI. Related factors of body satisfaction were BMI, education level and program, having overweight family members and friends, thinking of weight control, weight control method, The Sociocultural Attitudes influences, self-esteem, parenting style. Stepwise Multiple Regression Analysis showed that the predictors for body satisfaction were underweight BMI, thinking of weight control. , exercise ,exercise and food control , The Sociocultural Attitudes influences, low self-esteem.

Department Psychiatry

Student's signature ..... นรุตถ์ นพรัตน์

Field of study Mental Health

Advisor's signature ..... สุกจโรจน์

Academic year 2003

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งในการให้ความรู้ คำแนะนำ การตรวจแก้ไข จากผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์สุขเจริญ ตั้งวงษ์ไชย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้คอยให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนการทำวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงนันทิกา ทวิชาชาติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงสร้อย วรรณกุล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงศิริลักษณ์ ศุภปิติพร ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนคณาจารย์ทั้งในและนอกภาค วิชาจิตเวชศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์แพทย์หญิงอุมาพร ตรังสมบัติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์นายแพทย์ชัยชนะ นิมนวล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์วงศ์วรรณ วงศ์สุภา ที่กรุณาตรวจสอบรายการอ้างอิงแก่ผู้วิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียนมัธยมศึกษาทุกท่านของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์ โรงเรียนศึกษานารี โรงเรียนหอวัง โรงเรียนเทพลีลา โรงเรียนเตรียมอุดมพัฒนาการ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 โรงเรียนโยธินบูรณะ โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง โรงเรียนนวมินทราชูทิศ สตรีวิทยา 2 และโรงเรียน นวมินเบญจมรชาลัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้เนื่องจากพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ สำหรับกำลังใจที่ดี และให้การสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา รวมถึงพี่และเพื่อน ๆ ขอขอบคุณ อาจารย์ชนิกา หวังกิจ และเพื่อน ๆ พี่ ๆ สุขภาพจิตทุกท่าน สำหรับความช่วยเหลือ กำลังใจ และมิตรภาพที่ดีเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
สมมติฐาน.....	3
ขอบจำกัดของการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน.....	7
2.2 ความหมายภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่าง.....	8
2.3 การเกิดภาพลักษณ์.....	10
2.4 ความหมายและระยะของวัยรุ่น.....	11
2.5 พัฒนาการของวัยรุ่น.....	13
2.6 พัฒนาการภาพลักษณ์ของตน.....	14
2.7 ความสำคัญของภาพลักษณ์.....	15
2.8 การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ในสตรีวัยรุ่น.....	16

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.9 การประเมินความพึงพอใจในภาพลักษณ์.....	18
2.10 ปัจจัยที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของตน.....	19
2.11 การเห็นคุณค่าในตนเอง.....	22
2.12 การอบรมเลี้ยงดู.....	24
2.13 ครอบครัว.....	27
2.14 ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
รูปแบบการวิจัย.....	34
ลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
4.1 ลักษณะประชากรที่ศึกษา.....	45
4.2 ลักษณะของภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่างของประชากรที่ศึกษา ทศนคติทางสังคม และวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปร่าง การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา.....	53
4.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่างของนักเรียนหญิงมัธยม ปลาย.....	55
4.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในภาพลักษณ์.....	64
5. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	72
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผลการวิจัย.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง.....	83
ภาคผนวก.....	90
ก. หนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม.....	91
ข. แบบสอบถาม.....	93
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	102

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1	45
ตารางที่ 2	50
ตารางที่ 3	51
ตารางที่ 4	52
ตารางที่ 5	53
ตารางที่ 6	53
ตารางที่ 7	54
ตารางที่ 8	54
ตารางที่ 9	55
ตารางที่ 10	58
ตารางที่ 11	59
ตารางที่ 12	59
ตารางที่ 13	60

สารบัญญัตราสาร (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 14 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในภาพ ลักษณะเกี่ยวกับรูปร่างของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับปัจจัย ส่วนบุคคลที่ต่างกันโดยทดสอบค่าที(t-test).....	62
ตารางที่ 15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-Test) ของทัศนคติทางสังคมและ วัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปร่าง จำแนกตามระดับการศึกษา.....	64
ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้าน ระดับศึกษาของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับทัศนคติ ทางสังคมและ วัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปร่างโดยวิธี Scheffe.....	64
ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-Test) ของทัศนคติทางสังคมและวัฒนธรรม เกี่ยวกับรูปร่าง จำแนกตามแผนการศึกษา.....	65
ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้าน แผนศึกษาของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กับทัศนคติทางสังคม และวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปร่างโดยวิธี Scheffe.....	65
ตารางที่ 19 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(F-Test) ของทัศนคติทางสังคมและวัฒนธรรม เกี่ยวกับรูปร่างจำแนกตามตัวแปรวิธีที่ใช้ในการควบคุมน้ำหนัก.....	66
ตารางที่ 20 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้าน วิธีที่ใช้ในการควบคุมน้ำหนักของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับทัศนคติ ทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปร่างโดยวิธี Scheffe's	66
ตารางที่ 21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(F –Test) ของการเห็นคุณค่าในตนเอง จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา.....	67
ตารางที่ 22 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(F –Test) ของการเห็นคุณค่าในตนเอง จำแนกตามตัวแปรแผนการศึกษา.....	67
ตารางที่ 23 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านแผน การศึกษาของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยวิธี Scheffe's	67

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 24 ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่างกับการยอมรับเลี้ยงดูของบิดา มารดา ของนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	68
ตารางที่ 25 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของระดับน้ำหนักร่างกาย และ ปัจจัยทางจิตสังคมกับความพึงพอใจในภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่าง ของนักเรียนหญิง มัธยมศึกษาตอนปลาย.....	69
ตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ปัจจัยที่มีผลต่อภาพลักษณ์เกี่ยวกับรูปร่าง ของนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	70